חלצו ב"ש פוסלין מן הכהונה ובית הלל מכשירין נתייבמו בית שמאי מכשירין ובית הלל פוסלין אע"פ שאלו (א)אוסרים ואלו מתירין אלו פוסלין ואלו מכשירין לא נמנעו בית שמאי מלישא נשים מבית הלל ולא בית הלל מבית שמאי כל הטהרות והטמאות שהיו אלו מטהרים ואלו מטמאין לא נמנעו עושין טהרות אלו על גבי אלו: **גמ'** אמר רבי שמעון בן פזי מאי טעמא דבית שמאי דכתיב [1]לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר חוצה מכלל דאיכא פנימית ואמר רחמנא לא תהיה ובית הלל מיבעי להו לכדרב יהודה אמר רב (ב)דאמר רב יהודה אמר רב מנין שאין קידושין תופסין ביבמה שנאמר לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר לא תהיה בה הויה (א) לזר ובית שמאי מי כתיב לחוץ חוצה כתיב ובית הלל כיון דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי דתניא ר' נחמיה אומר כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה ותנא דבי ר' ישמעאל כגון אלים [2]אילמה מחנים [3]מחנימה מצרים [4]מצרימה [5]דבלתימה [6]ירושלימה (ב) [7]מדברה ובית שמאי דרב יהודה אמר רב מנא להו מלאיש זר נפקא ובית הלל נמי תיפוק להו מלאיש זר אין הכי נמי חוצה למה לי לרבות הארוסה ואידך מחוצה החוצה ואידך חוצה החוצה לא משמע להו רבא אמר טעמייהו דבית שמאי (ג)דאין איסור חל על איסור תינח היכא (ד)דנשא מת ואחר כך נשא חי לא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח אלא נשא חי ואחר כך נשא מת אחות אשה קדים כיון דלא אתי איסור אשת אח וחייל אאיסור אחות אשה הויא לה צרת ערוה שלא במקום מצוה ושריא: חלצו בית שמאי פוסלים וכו': פשיטא לאפוקי מי דרבי יוחנן בן נורי דאמר (ה)בואו ונתקן להם לצרות שיהו חולצות ולא מתייבמות קמ"ל דבית הלל מכשירים: נתייבמו בית הלל פוסלין כו': הא תו למה לי איידי דתנא חלצו תנא נמי נתייבמו תנן התם (ו)מגילה נקראת באחד עשר ובשנים עשר ובשלשה עשר ובארבעה עשר ובחמשה עשר לא פחות ולא יותר אמר ליה ר"ל לר' יוחנן איקרי כאן [8]לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות האי לא תתגודדו מיבעי ליה לגופיה דאמר רחמנא לא תעשו חבורה על מת א"כ לימא קרא לא תגודדו מאי (ג) תתגודדו שמע מינה להכי הוא דאתא ואימא כוליה להכי הוא דאתא אם כן לימא קרא לא תגודו מאי לא תתגודדו שמע מינה תרתי א"ל עד כאן לא שנית (ז)מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושין מקום שנהגו שלא לעשות אין עושין א"ל (ח)אמינא לך אנא איסורא (ט)דאמר רב שמן בר אבא אמר ר' יוחנן [9]לקיים את ימי הפורים בזמניהם זמנים הרבה תיקנו להם חכמים ואת אמרת לי מנהגא והתם לאו איסורא הויא (י)והתנן (כ)(בלילה) בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין אמר ליה (ל)התם הרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה והא בית שמאי מתירין הצרות לאחים ובית הלל אוסרים

מי

חלצו. הצרות מן האחין: **ב"ש פוסלין מן הכהונה.** שחליצתה חליצה: **וב"ה מכשירין.** לפי שחליצתן שלא לצורך והרי כחולצת מן הנכרי: **נתייבמו.** לאחים: **בית שמאי מכשירין.** אותן לכהנים אם נתאלמנו מיבמיהן: **ובית הלל פוסלין.** שנבעלו לאסור להן והנבעלה לפסול לה עשאה זונה והזונה אסורה לכהונה: **לא נמנעו כו'.** אע"פ שבני הצרה שנתייבמו כב"ש ממזרים [הם לב"ה] שהרי באיסור אשת אח היא עליהם ואשת אח בכרת ובני עריות שהן חייבי כריתות ממזרים הם כדאמרינן בפירקין(ה) אפ"ה לא נמנעו ב"ה מלישא נשים מב"ש לפי שהיו מודיעים להם אותן הבאות מן הצרות ופורשים: **אלו על גבי אלו.** אלו משאילים כליהם לאלו: **גמ' לא תהיה אשת המת החוצה.** החיצונה שהיא נכרית ליבם לא תהיה לזר: **מכלל דאיכא פנימית.** נהדה קרובה ליבם: **שאין קידושין תופסין ביבמה.** יבמה שלא חלצה מנין אם נתקדשה לשוק שאין קידושין תופסין (ד) אע"ג דחייבי לאוין בעלמא תפסי בהו קידושין: **ת"ל כו' לא תהא בה הויה.** אינן תופסין: **חוצה כתיב.** דמשמע חיצונה: **לרבות ארוסה.** שאם נתארמלה מן האירוסין צריכה ליבם כנשואה וחוצה משמע חיצונה שלא נתקרבה עדיין לביאה: **אין איסור.** אשת אח חל על בתו של זה אלא אביה הלכך לא רמיא קמיה ליבומי והוה כמאן דליתא וכן באחות אשה וכולן והכי מפרשא מילתיה דרבא במסקנא דמילתא. ומיהו הא דפריך תינח היכא דנשא כו' לא ידע מילתיה דרבא וסבר דרבא אאחות אשה וכיוצא בה לחודייהו קאי שקורבתו ע"י קדושין: **דלא אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח.** והויא כנכרית: **פשיטא.** כיון דלב"ש זקוקות ליבם פשיטא אם חלצו פסולות ולב"ה כיון דפטרי להו מזיקת יבום אם חלצו כשרות לכהונה דלאו חליצה היא: **דר' יוחנן.** לקמן (דף יד:) בברייתא: **בואו ונתקן לצרות.** העריות שיהו חולצות וכיון דבעו חליצה חליצתה פוסלת אפי' לב"ה. קמ"ל דב"ה אפי' תקנתא דרבנן לית להו בצרות דלימצלו: (י)**וב"ה פוסלין.** דזונה היא ופסולה לכהונה. אבל מתרומה דבי נשא לא מיפסלה בבעילת כרת אלא בבעילת חלל ונתין וממזר ועובד כוכבים ועבד כבפרק אלמנה לכ"ג (לקמן סח.): **לא תעשו אגודות.** דנראה כנוהגין ב' תורות כשקורין כפרים את המגילה ביום כניסה ועיירות גדולות בי"ד ומוקפין חומה בט"ו: **א"כ לכתוב קרא לא תגודדו.** דמשמע לשון גדידה וחבורה: **ואימא כוליה להכי הוא דאתא.** שלא תעשו אגודות: **א"כ לכתוב לא תגודו.** מדלא כתיב תגודו לשון אגודה: **לא שנית ע"כ מקום שנהגו כו'.** היה לך להשיב תשובה זו: **אמינא לך אנא איסורא.** דאסרי להו רבנן לבני ארביסר דאי בעו למיקרא בתמיסר לא מצו וכן בני ט"ו בי"ד ודמיא לשתי תורות: **ואם אמרת לי מנהגא.** דהתם לכ"ע שרי ומיהו במתרא דאחמור לא ישנה את דרכו מפני המחלוקת: ופרכינן **והתם איסורא ליכא.** בתמיה: **והא קתני התם בלילה.** בליל בדיקת חמץ ב"ש אוסרים וב"ה מתירים לעשות מלאכה ואיכא דעבדי כב"ה ואיכא דעבדי כבית שמאי והרי כאן אגודות: **א"ל התם.** לא דמי לשתי תורות דהרואה את זה שאין עושה מלאכה אומר דאין לו מה לעשות:

בת

מאי טעמא דב"ש. וא"ת ומאי קבעי ליה (ב)דלמא מוקמי לגרור לכדר"ש (לעיל דף ח:) ועליה לכדרבי ואומר רבינו יצחק משום דמסתברא ליה לדרוש לגרור לענין צרות אי לאו דשמעיה בשום דוכתא דשריא וא"ת אכתי כי דרשי נמי חוצה מכלל דאיכא פנימית נדרוש מלגרור למיסר צרה שלא במקום מצוה וי"ל דליכא למדרש הכי דהא כתיב לגלות ערותה דהדא ולמקום מצוה לא איצטריך דמחוצה נפקא אלא לשלא במקום מצוה: **לכדרב** יהודה אמר רב כו'. ה"נ המ"ל לכדשמואל דפליג עליה דרב בהאשה רבה (לקמן דף צב: וסם) ומוקי קרא דלאו הוא דאתא: **כיון** דכתיב חוצה כמאן דכתיב לחוץ דמי. ואע"ג דכתיב נמי ה"א בתחלה דכתיב החוצה היינו נמי אל החוץ כמו המדברה (שמות ד) דהוי אל המדבר: **לרבות** את הארוסה. אר"י דאיצטריך (ס)לרבויי ארוסה משום דכתיב בית אחיו ובפ"ק דיומא (דף יג.) משמע דבית נשואה משמע: **דלא** אתי איסור אחות אשה וחייל אאיסור אשת אח. וא"ת כיון דאיסור אחות אשה לא חייל תתייבם ערוה גופה וי"ל דאיסור אחות אשה מיתלא תלי וקאי אי פקע איסור אשת אח אתי וחייל הלכך לא פקעא: א) **בית** הלל פוסלים. פי' בקונטרס מכהונה ולא מתרומה וא"א לומר כן (ה) דמחייבי כריתות זונה היא כדאמרינן בהחולץ (לקמן מד:) גבי הנושא את חלוצתו וזונה אסורה בתרומה כמו שנפרש שם בע"ה (ד"ה הכא) ורש"י עצמו חזר בסוף פירקא (דף טו: ד"ה היא עצמה) גבי מה לאלמנה שכן היא עצמה מתחללת: **דאמר** רחמנא לא תעשו חבורה על מת. והא דאמרינן בסוף פרק ד' מיתות (סנהדרין דף סח. וסם) גבי ר"ע שהיה מכה עצמו על ר"א שנפטר עד שהיה דמו שותת לארץ ואומר רבינו יצחק דאיכא למימר דדרך שריטה אסר רחמנא דוקא א"נ אתורה היה מצטער כדאמרינן התם הרבה מעות יש לי ואין שולחני כו':

מי

עין משפט נר מצוה

נג א מיי' פי"ו מהל' איסורי ביאה הל' ח:

נד ב מיי' פ"א מהל' מגילה הלכה ז י ז סמג עשין ד טוש"ע א"ח סי' תרפח:

נה ג מיי' פי"ב מהל' עבודת כוכבים הל' יא סמג לאוין סב טוש"ע י"ד סימן קפ סעיף ו:

נו ד מיימון פ"ח מהל' י"ט הל' יח סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תסח סעיף ג ד:

◆

תורה אור השלם

1. כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: דברים כה ה
2. וַיָּבֹאוּ אֵילִמָה וְשָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינֹת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל הַמָּיִם: שמות טו כז
3. וְדָוִד בָּא מַחֲנָיְמָה וְאַבְשָׁלֹם עָבַר אֶת הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ: שמואל ב יז כד
4. וַיְהִי רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד אַבְרָם מִצְרַיְמָה לָגוּר שָׁם כִּי כָבֵד הָרָעָב בָּאָרֶץ: בראשית יב י
5. וַיִּסְעוּ מִדִּיבֹן גָּד וַיַּחֲנוּ בְּעַלְמֹן דִּבְלָתָיְמָה: במדבר לג מו
6. וַיִּשְׁלַח תַּבְנִית יָד וַיִּקָּחֵנִי בְּצִיצִת רֹאשִׁי וַתִּשָּׂא אֹתִי רוּחַ בֵּין הָאָרֶץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וַתָּבֵא אֹתִי יְרוּשָׁלַמָה בְּמַרְאוֹת אֱלֹהִים אֶל פֶּתַח שַׁעַר הַפְּנִימִית הַפּוֹנֶה צָפוֹנָה אֲשֶׁר שָׁם מוֹשַׁב סֵמֶל הַקִּנְאָה הַמַּקְנֶה: יחזקאל ח ג
7. וְלַמִּזְרָח יָשַׁב עַד לְבוֹא מִדְבָּרָה לְמִן הַנָּהָר פְּרָת כִּי מִקְנֵיהֶם רָבוּ בְּאֶרֶץ גִּלְעָד: דברי הימים א ה ט
וַיֹּאמֶר יי אֶל אַהֲרֹן לֵךְ לִקְרַאת מֹשֶׁה הַמִּדְבָּרָה וַיֵּלֶךְ וַיִּפְגְּשֵׁהוּ בְּהַר הָאֱלֹהִים וַיִּשַּׁק לוֹ: שמות ד כז
8. בָּנִים אַתֶּם לַיי אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִתְגֹּדְדוּ וְלֹא תָשִׂימוּ קָרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם לָמֵת: דברים יד א
9. לְקַיֵּם אֶת יְמֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה בִּזְמַנֵּיהֶם כַּאֲשֶׁר קִיַּם עֲלֵיהֶם מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיְּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זַרְעָם דִּבְרֵי הַצּוֹמוֹת וְזַעֲקָתָם: אסתר ט לא

◆

תוספות ישנים

א) וא"ת מ"ט דב"ה. וא"ל דסברי איסור חל על איסור משום דגלי קרא דלגרור דמשמע שלגיה אסורה דא"כ אמאי אמרינן בכולא תלמודא דאין איסור חל על איסור גליף מהכא שיחול. ואין סברא לומר דנפלוג כלהו אמוראי דאמרינן אין איסור חל על איסור אבית הלל דסבירא לן הלכתא כוותייהו. וי"ל דילא סברי ב"ה דאין איסור חל על איסור אלא ידעו ואמרו דכיון דהך טעמא לא מהניא מידי גבי ערוה כדפרי' איסור אחות אשה מתלא תלי וקאי וכו' מעתה יש לנו לומר נראה כמו כן דהיא חשובה צרת ערוה מקרא דלגרור. וא"כ היא תיפסר מהאי טעמא דפרישית באחות אשה. ותימה לפי פירושא דפרישית לעיל דכל זמן דאיכא לאוקמי לגרור בצרות מוקמינן כיון דאיכא קרא לאפוקי וא"כ קשה מאי טעמא דב"ש הלא אין זו רק סברא דאין איסור חל על איסור ומצינו למימר דחייל מקרא דלגרור דמשמע צרות דליכא לאוקמי במלתא אחריתי וליכא שום קרא למעט צרות ולהתירין ב"ש אותה סברא דאין איסור חל על איסור. ואין

תוספות ישנים (המשך)

סברא לומר שאותה הסברא תדחה הפסוק כיון דליכא לאוקמי במלתא אחריתי ותירץ הקדוש מרא"ם דאיכא לאוקמי קרא דלגרור כשנאו בבת אחת אשת אח ואחות אשה וכלהו עריות דמתני' נמי משכחת לה בבת אשת כגון כתו שקדש בתו לאחיו פחותה מבת ג' שנים ותלי אשת אח וכתי יחד שאינה חשובה ערוה עד שתהא בת ג"ש ובלאו בכה"ג, ותימה דנשא מת ומת ואח"כ נשא חי ית"ש דב"ש דהא ליכא למימר דאין איסור חל על איסור שהרי כשמת היתה אשת אח במקום מצוה ואח"כ אתי איסור אחות אשה חייל. וי"ל גבי הכי נוגא ב"ה נמי שרי דלא היו צרות ערוה מעולם: תינח היכא דנשא מת וכו' המקשה היה סבור דרבא אמר למלתיה גבי אחות אשה ולהכי פריך ליה כדפריך ולפום מסקנא לגבי כלהו עריות מצי למימר טעמא שפיר

מסורת הש"ס

א) ב"ח ורש"ל לא גרסי אוסרים ומתירים וכן בעדיות פ"ד מ"ח ליתא, ב) לקמן לב: [ויזכר ב"ק לקמן מט: גו.], ג) וחולין קיז., ד) לעיל ח., ה) [לקמן יד: ח.], ו) מגילה ב., ז) פסחים נ., ח) נדה סו., ט) מגילה ב., י) פסחים נה., כ) [ול"ל בלילה], ל) שם נא., מ) [לקמן יד.], נ) [שייך למשנה], ס) [כך מבואר להדיא בגמ' יומא יג: אלא מעתה ארוסה לא תתייבם [ועי' ברש"י] ומשני הש"ס חוצה לרבות הארוסה ובכן תלוי ליישב על תוס' וכו' דלא קאמרי הכי משמיה דגמרא], ע) [וכ"א בסוגיא דלקמן לג. להדיא בכל מ"ש תוס' הכא ומגוה ליישבן].

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה מאי טעמא וכו' דלמא מוקמי לצירור וכו'. קי"ל על לשונם הזהב דלמא ולא הקשו ביותר דהא גם לפי האמת דיליף ב"ש מן החוצה ע"כ דרשי לגרור לכדר"ש ועליה לכדר' וצ"ע:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא תהיה בה הויה יכ"ש כצ"ל ותיבת לזר נמחק: (ב) שם המדברה: (ג) שם מאי לא תתגודדו פ"מ להכי: (ד) רש"י ד"ה אין וכו' תופסין בה אע"ג דחייבי לאוין בעלמא דליכא כרת תפסי בהו קידושין ת"ל כו' הס"ד ואח"כ מ"ה לא תהא וכו' תופסין בה הס"ד: (ה) תוס' ד"ה בית הלל וכו' דמחייבי כריתות. נ"ב עיין פ' אלמנה דף ס"ח:

◆

מוסף רש"י

בואו ונתקן להם לצרות שיהו חולצות. ויצאו לשוק בסבסר לדברי הכל (לקמן טו.). **מגילה נקראת באחד עשר ובשנים עשר כו'.** פעמים בזה ופעמים בזה ולקמן מפרש ואזיל. **לא פחות ולא יותר.** לא פחות מי"א ולא יותר מט"ו (מגילה ב.). **מקום שנהגו כו' עד חצות.** אלי היום (פסחים נ.). **שלא לעשות.** כדי שלא יהא טרוד במלאכה וישכח ביעור חמצו ושחיטת הפסח ותקון מצה לצורך הלילה דמצוה לטרות מבעוד יום כדי להסב מהר, כדאמר בפר' בתרא (קט.) חוטפין מצה בלילי פסחים בשביל תינוקות שלא ישנו (פסחים נ.). **בלילה.** אור לארבעה עשר (שם נה.).